

BOZZOVICCI

POŠILJA : IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Srednji vzhod

Št. 66

2. maja 1943.

VELIKONOČNI OBISK

Na veliki teden je poveljnik Jugoslovanskih vojnih sil na Srednjem vzhodu, generalštabni polkovnik g. Dimitrije Putnik obiskal jugoslovanske gardijske pehotne edinice, ki tabore nekje na Srednjem vzhodu. Poveljnik je želel preživeti velikonočne praznike med svojimi vojaki. Važni uradni posli pa so mu dovolili komaj dva dni bivanja med našimi prostovoljci.

Poveljnikov avtomobil je prispel v taborišče na veliki četrtek okrog kosila. Trobentač je naznanil prihod in straža je pozdravila svojega poveljnika. Raportiral je poveljnik gardijskih pehotnih edinic generalštabni podpolkovnik g. Milan Prosen, ki je zaradi bolezni poveljnika generalštabnega polkovnika g. Franceta Stropnika zopet med svojimi vojaki, ki jim je bil toliko časa poveljnik, učitelj in oče.

Po obedu je poveljnik pregledal ogromno, ali vkljub temu vzorno taborišče naših vojakov. S posebno pažnjo se je pomudil pri oklopnih vozilih bacačev, pri protitankovskem topništvu, pri radiotelegrafistih in tehničnih edinicah. Pregledal je ambulanto bolnišnico in zaloge posameznih edinic, kuhinje in druge taboriške naprave. Pregledal je nekaj častniških in vojaških šotorov.

Na veliki petek je polkovnik g. Dimitrije Putnik pregledal štab poveljstva in nekaj ostalih naprav. Ob 10 uri dopoldne se je večina edinic postrojila na zelo obsežnem delu taborišča. Prisoten je bil angleški častnik za zvezo kakor tudi angleški instruktor. Po sprejemu raporta razvrščenih edinic v popolni vojni opremi, je polkovnik g. Dimitrije Putnik stopil na vozilo in v jedrnatih spodbudnih besedah pozdravil fante. Pogled na ogromno gmoto čelad, pomešanih z najrazličnejšim orožjem, malimi oklopnimi vozili, topništvom in najrazličnejšo drugo opremo je nudil edinstveni pogled. Človeku, ki je vse te

množice gledal nekoč bedne in zapuščene v raztrganih capah ujetniških taborišč, se je srce stisnilo in kar sama po sebi se je utrnila solza zadoščenja, priznanja in tudi sreče. Obrazi so žareli ob poveljnikovih besedah, neustrašnost in nezlomljiva volja sta sijala iz oči slovenskih fantov, vojakov od pete do temena. Poveljnik je vzporedil prostovoljstvo naših fantov s prostovoljci iz prve svetovne vojne, katerim edinicam je tudi sam pripadal. Predočil jim je vso veličino sedanje vojaške borbe, ki bo prinesla svobodo tudi naši Gorici, Trstu in Istri. S toplimi in prisrčnimi besedami je poveljal jekleni značaj naših prostovoljcev in z laskavim priznanjem pohvalil njihovo vzorno izpolnjevanje dolžnosti. S polnim prepričanjem v srcu, je poveljnik polkovnik g. Dimitrije Putnik zagotovil, da bodo naši prostovoljci kot nevstrašni junaki med osvoboditelji domovine. S toplimi in očetovskimi besedami je fantom želel kar najprijetnejše praznike. Z gorečo ljubeznijo in udanostjo se je spomnil našega vladarja Kralja Petra II. s trikratnim vzklikom: "Živel!" Spomnil pa se je v tej veliki osvobodilni borbi tudi Velike Britanije in ostalih zaveznikov.

Po končanem govoru so edinice defilirale pred svojim poveljnikom. Vse pešadijske gardijske edinice je poveljnik ocenil s prav dobrim uspehom, komandne edinice pa so prejele oceno odlično.

V zasebnem razgovoru je poveljnik s toplimi besedami pohvalil discipliniranost in tudi fizično usposobljenost naše vojske na Srednjem vzhodu, ki je iz malih začetkov in pod najtežjimi okoliščinami zrasla v krepkih rokah poveljnika, generalštabnega podpolkovnika g. Milana Prosenca, v borbeno ednico, ki bo naši domovini pomagala utirati pot k osvobojenju.

Poveljnik Jugoslovanskih oboroženih sil

na Srednjem vzhodu polkovnik g. Dimitrije Putnik se je še nekaj časa pomudil pri svojih vojaki in oficirjih nato pa v popoldanskih urah na veliki petek zapustil taborišče.

Obisk poveljnika bo ostal v srcih naših vojakov v trajnem spominu, saj je poveljnik naše vojske na Srednjem vzhodu vse svoje sile in ves svoj čas, vse svoje velike sposobnosti in izkušnje posvetil vojski z isto vnemo in isto ljubeznijo, z istim razumevanjem in

isto požrtvovalnostjo kakor je to delal njegov nepozabni blagopokojni oče, veliki vojvoda srbski Putnik.

Skromnost našega novega poveljnika nam ni do sedaj dovolila, da bi kaj več spregovorili o tej markantni vojaški osebnosti, ki vzbuja tudi med zavezniškimi vojaškimi dostojanstveniki, priznano spoštovanje.

V prihodnji številki bomo po možnosti prinesli nekaj slik iz te svečanosti naše vojske.

Velika noč v Jeruzalemu

Velikonočna nedelja. Sinje jutro v svetem mestu. Čisti gorski zrak je po svoji svežosti in vonju tako podoben rahlim sapicam tam na Pokljuki.

Ko se Jeruzalem koplje v zlatih sončnih žarkih in se blešče ponosne stavbe, vse izklesane iz palestinskega kamma v najrazličnejših barvah, od barve puščavskega peska pa vse do rahlih modrikastih odtenkov svinčenega bleska, človeka navdaja neko svojevrstno svetotajstvo. Nikjer na vsem svetu mogoče ni pogleda, ki bi človeka tako pomiril in tako prestavil v pozabljenje, ki je v teh časih tako blagodejno, kakor to pričarajo pogledi iz balkona našega konzulata, obrnjeni tja po malih gričkih, posejanih s čistimi arhitektonsko dovršenimi stavbami in dalje tja čez Mrtvo morje v grebene Transjordanije. Ta zmes barve, svežosti in svetlobe pa je letos še prav posebno očarljiva. Puščavske golote so kar nekam izgubile. Vse valovi v razkošnem zelenju. Bolj praznična bi Velika noč, kakršna je letos, sploh biti ne mogla.

Stopim na cesto, tudi ta je danes v prazničnem razpoloženju. Množice vojakov in romarjev se zlivajo iz stranskih ulic. Vse se vali v določeno smer. Množica me kar sama potegne s seboj. Čim bolj se bližam cilju, tem bolj se gostijo vrste romarjev, ki so se vkljub vojni zgnetli tu iz Srednjega in Bližjega vzhoda. Uniforme vseh zavezniških vojsk in vseh vrst orožja valovijo med fesi in turbani. Prav posebno vidni so Poljaki. Tudi napisi "Jugoslavija" na ramenih niso preveč redki. Vsi krščanski narodi so zastopani: Angleži, Kanadčani, Južni Afrikanci, Indijci, Novozelandci in Avstralci, Amerikanci, Svobodni Francozi, Belgijci, norveški in holandski mornarji, Čehi in Slovaki itd. itd. Ne manjkajo niti Italijani in niti Nemci, ki so jim širokogrudne angleške oblasti omogočile, da nekaj njihovih tovarišev zapusti ograjena

ujetniška taborišča in opravi na svetem grobu molitev zahvale in priporočila.

Množice me vlečejo po "via Dolorosa", po sledi, kjer je hodil Zveličar s težkim križem. Ozke in nesnažne so ulice, polne temnih obovk, po tleh izglačene stopnjice. Čisti jeruzalemski zrak se je tu pošteno izpridil. Le počasi si utiram pot v prostorni preddvor k baziliki Božjega groba. S protekcijo pravoslavnega duhovnika vstopim. Vojaki, med njimi mnogo častnikov in tudi po kak generalski čin, prihajajo in odhajajo. Poklekujejo in poljublajo tla. V vseh jezikih se mešajo molitve, govornice in tudi smeh. Stopim pred rdečkasti kamen. Deset svečnikov obseva kamen s skrivnostno svetlobo. Na tem mestu so Zveličarja mazilili. Kar same po sebi prihajajo misli najzgodnejše mladosti, ko smo otroci prebirali zgodbe sv. pisma. V vrtu na Oljski gori je pričelo trpljenje in na vrtu je življenje tudi končalo. Ali tu sedaj vrta ni, ni cipres ni cvetja.

Stopim v okroglo mogočno stavbo. Letos je vsa obdana in povezana z železnimi nosilci. Bazilika je že močno razrahljana. Krpajo jo na vse mogoče načine, kajti človeška nesloga je na tem svetem mestu prišla do popolnega izraza. Izpod mogočne kupole pada medla svetloba na malo rusko kapelico. Lična in prikupna je. Na vsaki strani vhoda se dvigajo kvišku po trije mogočni svetilniki. Goli marmor me obdaja od strani v angeljski kapeli. Skozi tesen vhod se privlečem do svetega groba. Nestrpnih romarjev je preveč, da bi se zadržal dalje kot nekaj sekund.

Po strmih stopnjicah stopam na goro Kalvarijo. Danes seveda to ni gora, saj je vse pod enim poslopjem. Nekdaj je to bilo drugače. V polmraku kleče romarji zgneteni drug ob drugem. Čuje se samo tiho prišepetavanje. Celu solze in rahle vzdihljaje vidim in slišim. Na najrazličnejše načine najrazlič-

nejši narodi molijo svojega Boga. Stopim k razkošnemu oltarju. Grški menih je tu, kakor vedno. Tri sveče kupim: eno za osvobojenje domovine Jugoslavije, drugo za boljšo in srečnejšo bodočnost Slovencev, tretjo za moje drage tam v nesrečni domovini, za njihovo zdravje.

Tudi tu ni časa muditi se predolgo. Tisoči in tisoči potrpežljivo čakajo na dvorišču pred baziliko, drugi v svetem hramu samem, tretji ob božjem grobu, vsi pa z željo, da prižgejo svečko na dvanajsti postaji Odrešenikovega trpljenja...

Zopet stojim ob cesti mogočne stavbe

Moderno letalstvo

Časopisne vesti nam stalno govore s kakšno hitrostjo in v kakšnih množinah gradijo države nevarno bojno zračno brodogradnjo.

Lovska letala prinašajo vsak dan nove rekorde tako glede hitrosti, višine, orožja in vzdržljivosti. Bombniki prenašajo nezaslišane tovore rušilnih in vžigalnih bomb naravnost v osrčje sovražnikove zemlje. Letajo podnevi in ponoči, nizko ali v stratosferičnih višinah. Niti vreme jim ni zapreka.

In vendar pravijo letalski strokovnjaki, da je vse to šele prav za prav začetek pravega razvoja. Ti strokovnjaki nam obljublajo skoro vsak dan nova in mogočnejša preseženja. Tako n.p.r. napovedujejo ameriški letalski gradbeniki še za letošnje leto gradnjo novih orjaških bombnikov. Vsak dan občudujemo ameriške bombnike "Liberator" in leteče trdnjave. Angleška letalska industrija se ponša s svojimi ogromnimi "Lancastri" in "Halifaxi". Vsi ti in še drugi bombniki ameriške in letalske vojne industrije so se odlično izkazali v težkih preizkušnjah nad nemškimi in italijanskimi industrijskimi središči. Na tisoče kilometrov so prodrli v sovražno zemljo, največkrat brez vsake lovske obrambe in z največjimi uspehi napadali celo sredi belega dne.

Novi zračni orjaki pa bodo - po poročilih - popolnoma zasenčili te tako odlične zračne rušilce. Ameriški letalski gradbeniki imajo v mislih za bodoče prave zračne oklopnike, superbombnike, ki ne bodo zavarovani samo s težkim oklepom, pač pa bodo tudi s svojim učinkovitim orožjem kos vsaki nalogi. Pravijo da bodo dvakrat večji od letelih trdnjav. V notranjosti bodo veliki kot stanovanje desetih sob. Poganjali jih bodo 4 do 6 motorjev

IMSE, nasproti King David hotela. Sonce pada tja proti Sredozemskemu morju. V popolni sinjini se blešče kupole cerkva tja proti Oljski gori in še dalje tja proti Tanturu. Pred dvema letoma nas je usoda zagnala sem na Srednji vzhod. Tretja Velika noč je to, prav za prav veliki teden naše domovine. Zadnji sončni žarki blešče iz goreče rdeče sončne krogle, ki pada pod vsemirje. In četrta Velika noč, ali jo bomo praznovali srečni, zadovoljni v domovini? Na deset in deset tisoče molitvic je vrelo na svetem grobu za mir in osvobojenje. Te molitvice niso bile zaman, vrele so iz srca. Bog jih bo uslišal...

z 10 do 15.000 konjskih sil. Njihova hitrost bo znašala čez 600 km na uro. Z bombnim tovorom do 8 in še več ton bodo sejali smrt in razdejanje. Iz Londona n. pr. do Berlina bodo prispeli v pičlih 80 minutah. Oboroženi s številnimi strojnicami v oklepni stolpih in primernim številom topov najtežjega kalibra, bodo na vsega spoštovanja vredno daljavo onemogočili vsako približanje sovražnim lovčcem. Kot njihovi predhodniki tako bodo tudi ti zračni orjaki leteli v zračnih višinah, ki si jih pred vojno niti najdrznejša letalska domišljija še zamišljati ni mogla. In vendar bodo tudi v višinah znatno prekašali sedanje bombnike.

Že na višinah nad 12.500 metrov spremlja letalca velika nevarnost zadušitve, čeravno je opremljen z masko za kisik, ki izključuje dihanje zunanjega zraku, ki nudi za pravilno delovanje pljuč vse premajhen pritisk. Zato bi se na taki višini in s tako opremo letalec že v kratkem času onesvestil. Iz tega razloga so gradbeniki pričeli misliti na to, da zgrade v letalu posebno kabino, ki ne prepušča zraku in v kateri je zrak pod stalnim pritiskom, kakršnega zahteva človeški organizem. S takimi napravami je vsaj teoretično mogoče predreti do višin 20.000 metrov. Tu sem pa sovražno letalstvo ne more, poleg tega pa so letala na ta način tudi izven dosega sovražnega protiletalskega topništva.

Ameriške tovarne izdeljujejo danes take kabine že v serijah. Gradnja se je posrečila šele po dolgoletnih vestnih poizkusih. Kabina je napravljena iz dvojnih steklenih zidov. Vmesni prostor je napolnjen z izsušenim zrakom. Steklo je izredno odporno, da lahko prenaša notranji pritisk, ki znaša 1.75 kg na

kv. centimeter. Tako steklo se ne razpoči tudi če ga zadene krogla težke strojnice 12.7 m/m pri temperaturi 60 stopinj C pod ničlo. Ta temperatura vlada v višinah 13 do 14.000 metrov.

V teh višinah pa spremlja letalca še druga nevarnost. Sončni žarki, ki jih na zemlji tako ljubimo in cenimo, zlasti v naših krajih, so v teh višinah za letalca izredno škodljivi. Na koži povzročajo nevarne opekline, ultravijoletni žarki pa dražijo oči in lahko povzročijo nepopravljive okvare na vidnem organu. Iznajdljivi gradbeniki letal pa so premostili tudi te težkoče. Steklene plošče za kabine, ki jim pravijo tudi zlate plošče, so napravljene iz tvarine, ki prepušča svetlobne žarke, ultravijoletnih žarkov pa prepušča to steklo samo 4%. Steklo je iznajdba tovarne Libby-Owens-Ford. Ta steklarna izdeljuje tudi še drugo steklo, ki čudovito zadržuje neznosno vročino tropskega sonca.

V višinah nad 13.000 metrov je zrak, kakor to že vemo, čedalje redkejši. Lopate elise (propelerja) bi morale biti čedalje večje čim bolj bi se v teh višinah oddaljevali od zemlje

BEWARE OF MINES

Bojevniki osme armade so pri ogromnem pogonu osovincev iz Egipta do Tunisa odstranili no svoji poti nad 70.000 min. Amerikanci so v Severni Afriki pri svojem napredovanju nabrali nad 45.000 min. Brigadir Kisch je izgubil življenje, ko je po nesreči njegovo vozilo zašlo na sovražno mino.

V sedanji vojni so mine izredno važno bojno in obrambno sredstvo. Njihova uporaba je raznovrstna. Mine so po ceni in njihova razmestitev ne zahteva posebnih izvežbanosti. Zlasti so mine nevarne tankom. Njim so namenjena ogromna minska polja, ki so prva obramba frontne črte. Ko so hrabri vojaki osme armade udrli v sovražne postojanke pri El Alameinu, pri Marsa Matruhu in dalje vse tja proti Tunisu, so odpirali pot zavezniškim tankom v gosto posejana minska polja zavezniški pionirji. O tej vrsti orožja poredkoma govore uradna vojna poročila. Njihovo delo pa je na bojiščih morda najnevarnejše. Noben vojak ni tako stalno izpostavljen živčnim pretresom, kakor pa pionir, ki odstranja mine in utira pot motoriziranim edinicam.

Protioklopna mina je stožčasta jeklena posoda s premerom 40 cm in visoka 10 cm. Po navadi vsebuje 5 kg dinamita. Vžge se le, če je pritisk na njo večji od 1000 kg. Eksplo-

in hoteli doseči tudi še tu potrebno hitrost. Dolžina krakov propelerja pa ima seveda zopet svoje meje. ker so kolesa letala na razmeroma kratkih nogah. Če bi torej podaljšali lopate elise, bi morali obenem podaljšati noge koles, da bi bila elisa dovolj visoko iznad zemlje. S tem pa bi se povečala tudi teža letala kar za nekaj sto kilogramov. Iznajditelji pa so stuhtali dvojni propeler, pri katerem se vsak del vrti v nasprotno smer na oseh, ki sta ena v drugi in se prenos prenaša po posebnem sistemu. Z uvedbo dvojnega propelerja so mogli celo dolžino krakov kar za eno četrtno podaljšati in povečali na ta način hitrost za 10 do 15%.

Zavezniško letalstvo zaznamuje dnevno še druge duhovite iznajdbe, zlasti posebne aparature za nočno iskanje sovražnih letal, za natančen pogodek določenega cilja itd. Vse to in še mnogo drugega tudi po kakovosti in ne samo po količini dviga zavezniško letalstvo mogočno nad pridobitve, ki jih je dosegel sovražnik v letalski tehniki in daje jamstva popolnega obvladanja evropskega ozračja že v najbližnji bodočnosti.

zija raztreska tudi večji tank ali pa vsaj razdene spodnje, slabo zaščitene dele tanka. Ničesar se oklopniki bolj ne boje kakor zavrtnih min. Učinek mine pa v glavnem deluje na zelo omejeno območje, zato je potrebno čim večje število, da njihovo dejstvo tudi zaleže. Na vzhodni fronti so nacisti naleteli pred eno samo utrdbo na 25.000 ruskih min.

Inženjerji, katerih naloga je očistiti sovražna minska polja, izvršujejo ta dela v glavnem na dva načina: bodisi, da posamezne mine odstranjujejo ali pa da povzročijo množestveno eksplozijo minskega polja.

Da bi mino lahko odstranili, jo moramo najprej najti. Sovražnik jo navadno zakoplje zelo skrbno in v čisto nezapovrstnem redu. Pri tem uporablja najrazličnejše prevare prikritja in kamuflaže. Kamor je mino zakopal ne ostane nobenega niti najmanjšega sledu. Večkrat sovražniku pri tem pomaga narava, zlasti v pesku in snegu. V začetku so mine iskali na ta način, da so vsak kv. meter zemljišča vojaki prebadali z bajoneti ali s hlevskimi vilami. Če so pri prebadanju naleteli na trdo gmoto, so z vso previdnostjo poskušali mino odstraniti ali pa jo napraviti neškodljivo. Samo odstranjenje mine zahteva skrajno previdnost. Pionir najprej odstrani pesek ali

sneg, ki mino obkrožuje. Nato pregleda vžigalo in ga odstrani. Celó zelo izvežban iskalec min mora biti izredno previden in se v nobenem slučaju ne sme zanašati samo na srečo. Nemci so zlasti iznajdljivi v nameščanju min. Zelo priljubljena njihova prevara je v tem, da polože dve mini drugo na drugo. Medsebojno sta obe spojeni z bakreno žico. Vojak, ki je odstranjeval zgornjo mino, je obenem sprožil spodnjo in tako je nastala nesreča. Nemci so mine postavljali pod trupla padlih zavezniških vojakov in celo pod telo lastnih težkih ranjencev. Nameščali so jih za vrata, okna, pod prevrnjene avtomobile, v motorje zapuščenih letal, pod vodovodne cevi, pod sežeše uporabnih avtomobilov itd. V začetku so imeli zavezniški pionirji - iskanci min precejšnje izgube, ki pa so se sedaj omejile na posamezne nesrečne slučaje.

Neki poljski prostovoljec je že pred letom dni iznašel poseben elektromagnetičen detektor za iskanje min. To je dolga palica, ki predstavlja nekak telefon. Na njenem spodnjem delu je nameščen mikrofon, iskalec min pa nosi na očesih slušalki. Pionir, ki išče položene mine izgleda pri tem delu kakor hišna gospodinja, ki s pomočjo električnega izprašilca čisti preproge. Če iskalec naleti na kovinasti predmet, mu slušalki povesta s šumenjem prisotnost mine ali pa nekega drugega kovinastega predmeta.

Drugo priljubljeno sredstvo za odstranje-

nje min je takozvani Bangalore-torpedo. To je ca 6 metrov dolga cev, napolnjena z dinamitom, na kateri je pritrjeno vžigalo. Eksplozivni učinek Bengalora je tako močan, da požene v zrak vse mine, ki leže tri metre oddaljene od torpeda. Na ta način očistijo pionirji že v razmeroma kratkem času 6 metrov široko pot, po kateri se plazijo takoj nato tanki proti sovražnim postojankam.

Še hitrejši način za očiščenje minskega polja je uporabil pri Tobruku Rommel. Da bi se trdnjave čimprej polastil, je izmislil posebno "bliskovito" uničevanje minskega polja. V ta namen je pognal krdela svojih "Stuk" nad minska polja z bombami. Namera se je Rommelu ob tej priliki obnesla. S tem pa seveda ni rečeno, da bi mogel uspeti s podobnimi podvigi tudi pozneje. Britanci so svoja minska polja pri podobnih poizkusih temeljito branili s protiletalskim topništvo in Rommelu pokvarili račune.

Znana je tudi francoska taktika 1.1939 za uničevanje minskega polja. V tem času so Francozi poslali v nemška minska polja nekaj tisoč prašičev, ki so pridno rili po minskih nasadih in povzročali eksplozije.

Rusi so Nemce varali s Staljinovimi slikami, ki so visele po zidovih. Prva skrb Nemcev pri zavzemanju ruskih poslopij je bila odstranitev Ljeningove slike. Za njo je bila nameščena mina.

Danes meni, jutri tebi

Poleg svoje vojaške sile je Hitler podjarmil Evropo z živčno vojno in petokolonci. Prusijaška živčna vojna je divjala in se razpihovala vse do vstopa Rusije v vojno. Na vzhodnem bojišču je doživela prvo veliko razočaranje. Sedaj udarja živčna vojna krepko nazaj. Hitlerjevo skrivnostno orožje v prvih 30 mesecih vojne mu je zdrknilo iz rok in z njim sedaj pridno upravljajo zavezniki.

Ko je pred poldrugim letom planila v svet krilatica druge fronte, je osna propaganda z ironijo odbijala vsako misel zavezniškega udara na Evropo. Nasprotno so Prusijaki v tem času stalno pogrevali pretnjo o udaru na britansko otočje.

Ko so lansko spomlad pričeli množestveni zračni napadi na Nemčijo in je bila za vedno pokopana bajka o prusijaški nepremagljivosti in ko so se Göringove obljube o nedotakljivosti nemškega ozemlja razblinile v nič,

je živčna vojna skoro popolnoma prešla v zavezniške roke. Ko je lansko jesen osma britanska armada pognala Nemce in Lahe iz Egipta in Čirenajke in ko so zavezniki stisnili osovince v ozki kot severnega Tunisa, je prusijaška nadutost skopnela.

Uspešna ruska zimska ofenziva, pojačeni napadi na Nemčijo in Italijo, poraz v Afriki, nemiri v zaslužnjeni Evropi in še vse ostalo kar se je nagnetlo in pretreslo Hitlerjevo gobezdavost, je prusijaško živčno vojno spodneslo.

Vrsta je prišla na zaveznike. Sestanek v Casablanki. Edenovi obiski v Ameriki, angleški sprehodi po Turčiji, ogromno masiranje zavezniških vojnih sil v Angliji, Severni Afriki in Srednjem vzhodu, vse to pretresa sedaj nemške in laške živce. O invaziji Anglije ni več govora, o Kavkazu, Egiptu, mosulskih petrolejskih vrelcih, o Indiji Koro-

mandiji in vseh teh lepih rečeh, o katerih sta sanjarila Rim in Berlin, ni več govora.

Znašli pa so tako v Rimu kakor v Berlinu nadomestek: evropska trdnjava, obramba civilizacije, rešitev Evrope, ohranitev romansko-germanske kulture. Vsa ta bogata frazeologija grmi sedaj iz zvočnikov Rima in Berlina. Zraven pa se čujejo obupne jeremiade: ruski boljševizem, barbarsko uničevanje spomenikov, šol, cerkva, gledališč itd itd. Oba rokomavha sta pri tem hinavskem zavijanju oči in pasjem jadikovanju kar pozabila na Varšavo, London, Rotterdam, Beograd, Sarajevo, Banjaluko, Šabac, Kragujevac itd.

Evropska trdnjava. Čudna je ta trdnjava, na sipini stoji in s papirja je zgrajena. Mihajlović, uporniki, degolovci, Čehi, Slovaki, Belgijci, Nizozemci, Norvežani in tudi Slovenci glodajo to trdnjavo, ki se bo zrušila z Rimom in Berlinom vred.

Od severne Norveške pa vse do zadnjega kotička italijanske kraljevine se raztezajo na tisoče in tisoče kilometrov dolge meje "evropske trdnjave". Vso to razsežno mejo pa pretresa ena sama misel, druge fronte. Kje bo udarila zavezniška sila? Hkrati na enem ali več mestih o tem si belita glavi oba osna

OTOK RAB-SLOVENSKI VIDO

V prvi svetovni vojni je med srbskimi begunci, ki so pribežali preko Albanije v Grčijo, divjala epidemija in glad. Te nesrečneže so oblasti pošiljale na otok Vido, ki leži nasproti otoka Krfa. Tu so umirali tisoči in tisoči nesrečnih srbskih žrtev.

Otok Vido je danes hrvaško-primorski otok Rab. No otoku umira nič manj ko 16000 Slovencev in Slovenk, ki so jih laški razbojniki pogнали iz lastne zemlje v bedno smrt. Med izgnanci so večinoma slovenski kmetje z ženami in otroci. Lahki so za te nesrečneže postavili le nekaj barak, vsi ostali begunci so natrpani pod najprimitivnejšimi šotori. Kljub razmeroma mili zimi je zaradi bolezni, še več pa zaradi izstradanja, pomrlo vse polno slovenskih izgnancev, čeravno število ni znao, ker je vsak dostop na otok najstrožje prepovedan. Niti vatikanski delegaciji, ki so jo sestavljali sami Lahki, oblasti niso dovolile obiska.

Izgnanci prejemajo dnevno 100 gr kruha in 50 gr testenin. Neka poročila pravijo, da pomre dnevno 15 do 20 ljudi. Največ žrtev je med otroki. Zdravstvene razmere so naravnost obupne. Vsega deluje tu samo ena am-

diktatorja. Z vseh koncev in krajev vlačijo vojaštvo z enega dela ogrožene meje na drugi del. Nič ne vedo kje je potreba največja. Zraven pa še žgečkajo zahtevke po deset tisoč lokomotivah in dvesto tisoč vagonih. Totalna mobilizacija, to je geslo obeh diktatorjev. Ali tudi 1.1918. je pokojni kajzer zaukazal totalno mobilizacijo ali uspeh je bil precej klavern, kajti že pred tem so iztisnili iz nemškega naroda vse kar je moglo na noge. Ni čuda če so po tej mobilizaciji takratni nemški generali kaj kmalu obupali nad nemško zmago. Tudi danes ne bo drugače. Nemška mladina je obležala na ruskem bojišču. Na milijone je nemških grobov posejanih po vseh bojiščih, zato ni čuda, če "Kölnische Zeitung" pripoveduje, da se število nemških vojakov more povečati samo na škodo oboroževalne industrije.

Nemške živce pa pretresa in to prav temeljito tudi strah pred prihodnostjo. Že danes poskušajo različni gaulajtarji omiliti postopke napram zaslužnjem narodom. Še more in koljejo ali s strahom v srcu. Nekaterim narodom se celo dobrikajo. Pripovedujejo jim o svobodi, demokraciji in celo samoodločbi. Skrb za vsakdanje življenje živčno vojno samo še potencira.

bulantna bolnišnica, ki je izredno preprosto in pomanjkljivo urejena. Porodnice smejo ostati v bolnišnici najdalje dva dni. Zatem so popolnoma prepuščene same sebi. Svojci so poslali nesrečnežem nad 2000 paketov, ki pa so jih laški žeparji enostavno pobasali zase. Mednarodni Rdeči križ je že večkrat posredoval, do sedaj vedno brez uspeha. Zavezniki imajo dovolj sredstev in možnosti, da bi na laške zverine pritiskali z represalijami, saj je na afriškem kontinentu na stotisoče laških internirancev, ki žive kakor grofje in zraven še obrekujejo in zmerjajo. Tudi Amerikanci imajo nekaj stotisoč izrazitih fašistov, ki bi kaj lahko služili kot jamstvo za bolj človeško postopanje fašistov napram Slovincem. Tu bi morale naše oblasti z vso strogostjo in povdankom posredovati pri zaveznikih.

Zadnja poročila pravijo, da nameravajo Lahki vse moške do 35 leta starosti uvrstiti v delovne edinice in jih poslati v Nemčijo. Družine bi za tem sledile.

Prosimo brate Slovence-Amerikance, da se pri svojih oblasteh zavzemajo, da odgovorni državniki zaprejo Lahom z reprasalijami, če ne bo že konec iztrebljevanju Slovencev.

JUTRO & Slovenski dom SLOVENEK - SLOVENSKI NAROD

Dr. Fran Tomišek

V Ljubljani je umrl odvetnik dr. Fran Tomišek, mož, ki si je stekel v našem kulturnem in javnem življenju odčen sloves kot vzgojitelj, pravnik in organizator slovenskega planinarstva. Narodil se je dne 26. novembra 1868. na Griču

V spominu vsch, ki so ga poznali osebno, ali tudi samo po imenu, pa živi dr. Fran Tomišek naprej kot svetel zgled nesebičnega idealista in značajnega moža, ki bo ostal vzor še poznim rodovom. Pokoj njegovi veliki duši!

Župnik Janko Barle

Ljubljana, 1. marca.

Davi se je po Ljubljani naglo razširila vest, da je umrl šentjakobski župnik gospod Janko Barle. Bolehal je zadnja leta, posebno odkar ga je zadela kap in ga je tako bolezen bolj ali manj priklenila na posteljo in sobo. Njegova žilava narava pa se je do zadnjega upirala navalu bolezni.

Ponosno šentjakobsko župnijo je vodil gospod Janko Barle lepo dobo 33 let. Skrbel je za njo prav po očetovski in storil marsikaj za njeno notranjo pa tudi zunanjo ureditev.

Izpred vojnega sodišča

Vojaško vojno sodišče Vrhovnega poveljništva Oboroženih sil za Slovenijo in Dalmacijo, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednje sodbe v kazenskih zadevah proti: Bračiču Mirku, sinu Ivana in Marije Umek, roj. v Trstu 15. V. 1915, bivajočemu v Ljubljani v begstvu.

Lavriču Mirku, pok. Ivana in pok. Ruparčič Frančiške, rojenemu 11. X. 1923. v Retjah in tam bivajočemu na št. 41;

Debeljaku Cirilu, pok. Antona in Marije Grže, rojenemu 17. II. 1917 v Travniku pri Loškem potoku, tam bivajočemu na št. 78;

Vešel Frančiški, pok. Franca in Levstik Antonije, rojeni 1. IV. 1923. v Segovi pri Loškem potoku, tam bivajoči na št. 41, vsi trije so v begstvu.

Barleju Francu, pok. Mateja in Ane Čvelbar, rojenemu v Mrščaj vasi 7. III. 1909, tam bivajočemu na št. 8., v zaporu.

Sublju Josipu, pok. Franca in Jančar Ane, rojenemu v št. Pavlu 2. II. 1898, bivajočemu v Zadvoru št. 15, delavcu, v zaporu;

Sublju Josipu, sinu Franca in Ane Podražaj rojenemu v št. Pavlu (Dobrunje) 19. III. 1923 in tam bivajočemu, v zaporu;

Porenti Valentinu, pok. Antona in Marije Zidan, rojenemu v Slapah (Dev. Marija v Polju) 14. II. 1909 in tam bivajočemu, bivšemu železničarju, v zaporu.

Bizalu Albinu, sinu Josipa in Josipine Kovač, roj. v Beljaku pri Starem logu 5. IV. 1910, bivajočemu v Ajblu, delavcu, nahajajočemu se v zaporu.

Zagorcu Martinu, sinu Ivana in Marije Kos, roj. v St. Jerneju 2. II. 1908, tam bivajočemu mlinarju, v begstvu.

Mikliču Ignacijju, sinu Ignacija in Ponikvar Magdalene, rojenemu v Vidnu 11. maja 1. 1909, bivajočemu v Vidnu, nahajajočemu se v begstvu.

V zadnjem letu pa smo Ljubljanci videvali duhovnega gospoda, ki so ga v vozičku prepljavali po ulicah. Zelel si je zelene narave, sonca in sproščenosti. Vse to ga je tolažilo in čim bolj ga je bolezen napadala tem bolj si je želel tihih užikov v lepoti večne prirode.

Zdaj je odšel po večno plačilo, ki si ga je tako pošteno zaslužil. Med nami pa je ostavil spomin, ki ga bomo vedno radi obnovljali v spoznanju, da smo z Jankom Barletom izgubili vzornega duhovnika, kakršnih si moramo Slovenci želeli mnogo, čim več. — Slava njegovemu spominu!

Berglez Ludviku, očeta Franceta in matere Trontelj Helene, rojenemu v Repčah 23. I. 1925 in tamkaj bivajočemu na št. 14, kmetu;

Berglezu Rudolfu, očeta Franceta in matere Trontelj Helene, rojenemu v Repčah 2. VIII. 1921 in tamkaj bivajočemu na št. 14, kmetu;

Zemljaku Josipu, očeta Jakoba in matere Selan Katarine, rojenemu v Cerovem pri št. Jurju 20. II. 1920 in tamkaj bivajočemu na št. 12, delavcu;

Smrekar Kristini, očeta Franceta in matere Tome Ivane, rojeni v Podlipoglavu 11. XII. 1924 in tamkaj bivajoči na št. 2, kmetici;

Smrekar Frančiški, očeta Franceta in matere Tome Ivane, rojeni 10. VII. 1917 v Podlipoglavu in tamkaj bivajoči na št. 2, kmetici;

Kaduncu Josipu, očeta Franceta in pok. Toni Marije, rojenemu 26. V. 1907 v Selah pri Smarju in bivajočemu v Sapu, grobarju, vsi na begstvu.

Šestu Boštjanu, pok. Florjana in pok. Marije Znidar, roj. v Bistrici 10. I. 1875, bivajočemu v Kušnji (Trebeljno), v zaporu;

Slaku Antonu, pok. Mateja in Petrič Amalije, roj. v Zabukovju 16. V. 1908, bivajočemu na Rakovniku št. 40, v zaporu;

Petelinu Francu pok. Josipa in Marije Koštomaj, roj. na Rakovniku 29. I. 1909, istotam bivajočemu, vrtnarju, v zaporu.

in jih obsodilo na skupno kazen dosmrtno ječe z vsemi zakonitimi posledicami.

Vojaško vojno sodišče Vrhovnega poveljništva Oboroženih sil Slovenija-Dalmacija, odsek v Ljubljani, je izreklo naslednje sodbo v zadevi proti:

1. Kosu Ladu, Josipa in Tratar Ane, roj. v Stični 12. I. 1921 in tam bivajoče-

mu na št. 16, v zaporu.

2. Godcu Ludviku, pok. Josipa in Lampret Ane, roj. v Oslici (Krka) 18. VIII. 1911 in tam bivajočemu na št. 5, v zaporu.

Iz teh razlogov je sodišče odbilo prošnjo zaščite ter spoznalo Kosa Lada in Godca Ludvika za kriva pripisanih jima zločinov in obsodilo na smrt z vsemi zakonitimi posledicami.

Dušan Lokar †

Presojljivo je odjeknila med slovenski prijatelji in znanci vest, da je za večno zapustil solzno dolino mladi, simpatični, mnogo obetajoči Dušan Lokar. Cenjen je bil od predpostavljanih, ki so ga upoštevali še zlasti, ker je bil nadarjen risar, kar cel umetnik. Hitro je napredoval in postal poročnik korvete.

Ko se je vrnil domov, je živel le v kregu svojcev, ki jih je osrečeval s svojo edino, sveto milino in dobroto.

Bil je dečko, kakršnih ni mnogo. Morda je moral prav zato podleči, saj so plemenite duše navadno najhitreje ogrožene. Šele 24. januarja letos je dopolnil 23 let!

Plemeniti značaj, ki ga je odkloval vsa življenja, se je izkazal tudi ob smrti, ko je sam tolažil žalujočo okolico in naročal, naj vsem sporoče, da naj se mu oprosti, če je kdaj koli koga prizadel. Z nasmejanim licem se je poslovil od zemškega življenja in sedaj spi lep in veder; kakor da je bilo v smrti našlo zadoščenje ubogo mlado telo, ki bo daries ob 15. uri pri Sv. Križu našla svoje večno domovaje.

Težak udarec je zadel zelo preizkušena starša in vse, ki so ga poznali in ljubili. Izrekamo jim odkritosrečno, toplo sožalje!

Roza dr. Gregorinova

Po daljšem bolehanju je v nedeljo popoldne za večno zaspala gospa Roza dr. Gregorinova, vdova po pokojnem senatorju dr. Gustavu Gregorinu. Blaga pokojnica ni mogla preboleti smrti svojega dragega soproga, ki je umrl za posledicami nesreče na cesti lani dne 30. junija.

Dr. Kanoni obsojen 30 let

V ponedeljek dopolne se je začel pred vojaškim vojnim sodiščem za Slovenijo-Dalmacijo, odsek v Ljubljani, proces proti šefu-primariju umobolnice na Studencu in z njim obtoženim nekaterim drugim osebam, ki so deloma v zaporih, deloma v begstvu.

Dr. Kanoni je bil nekaj časa interniran na Rabu, po povratku pa je nadaljeval svoj poklic kot šef-primarij umobolnice, dokler ni bil na osnovi izsledkov navedene preiskave aretirani. Državni tožilec je v smislu zakona predlagal za dr.

Kanoni smrtno kazen, češ da ni bil le žrtev drugih, temveč da je sam organiziral in podpiral partizanstvo ne le v umobolnici, temveč na vsem vevškem področju. Vojaško vojno sodišče je po dokaznem postopku spoznalo dr. Kanoni za krivega in ga obsodilo na 30 let ječe zaradi organiziranja in podpiranja partizanstva. Ostali navzoči soobtoženci so bili obsojeni na nižje zaporne kazni.

Trpod latnika

KRVAVA STATISTIKA. Krvnik Slovencev, ki je obenem poglavar strahopetne laške soldateske v Ljubljanski pokrajini, general Mario Robotti, ki je že davno na listi osnih zločincev, je objavil v slovenskem časopisju številke laških "junaških podvigov" v Sloveniji. Med drugim pravi ta razbojniški general da so njegove tolpe pobile doslej 2654 Slovencev in Slovenk. Pri tem niso vštete žrtve, ki so jih postrelila vojaška sodišča. Med drugim pravi, da mu pri tem pomaga "slovenska mladina" (??)

ŠVICARSKI LISTI O NAŠIH MEJAH.

Svicarski listi prinašajo poročila iz diplomatskih in časnikarskih krogov o ameriškem načrtu o ureditvi Jugoslavije in njenih meja. Po teh načrtih bi naša meja potekala vzhodno od Trbiža, zajela Gorico in potekala vzhodno od Trsta proti Reki. Istro bi delila tako, da bi bil zahodni del otoka laški, vzhodni pa jugoslovanski. Stare meje bi ostale proti Albaniji, Grčiji in Bolgariji. Jugoslavija bi dobila vso Baranjo in Bačko s Temišvarom. Jugoslavija bi bila federalna monarhija z dinastijo Karadjordjevičev na čelu. - Ta načrt je za Slovence nesprejemljiv, ker je krivičen, zato ga bo treba temeljito popraviti.

ZBEGANA ITALIJA. Švicarski listi poročajo, da je zadnje množestveno bombardiranje južne Italije zdrobilo moralo italijanskega ljudstva. Vsako navdušenje za nadaljevanje vojne je prenehalo. Dežela zahteva mir, ogorčenje proti fašizmu narašča iz dneva v dan. Posledice bombardiranja so ogromne. Vse državno življenje in njene uprave je iztirilo. Nič niso storili za obrambo proti zračnim napadom. Nikjer ni živil in vsakdanjih potrebščin, da bi z njimi prihiteli prebivalstvu razdejanih mest na pomoč. Aktivna in pasivna obramba je popolnoma odpovedala. Listi pravijo, da če se bodo bombardiranja v tem obsegu in v teh učinkih nadaljevala bo prišlo v Italiji do popolnega kaosa.

NOVE ARETACIJE SLOVENCEV V GORICI.

Oblasti so v Gorici aretirale nad 200 slovenskih izobražencev. Odpeljali so jih v Sardinijo. V Gradiški se je uprl bersaljerjski polk, da nastopi proti slov. upornikom. Nekaj bersaljerjev so ustrelili. Tudi v ostalih krajih Julijske Krajine so pozaprli nekaj tisoč Slovencev. V zadnjem času so zopet razorožili slovenske vojake in jih premestili v delovne edinice.

UPORNIKI NA BOVŠKEM. "Corriere della Sera" poroča, da so se pojavili v bovški kotlini številni uporniki, ki so povzročili že precej škode vojaškim in civilnim oblastem. List se pritožuje nad slabo nadzorno službo v tem delu pokrajine in poziva prostovoljce naj se pridružijo obrambi domovine.

RDEČI KRIŽ V LJUBLJANI poroča: V poizvedovalnem uradu naj se zglasijo: Diz Ivan Holod Anica, Poje Anton in Helena, Puc Pavla, Verbič Ana; vsi ti so svojci vojnih ujetnikov v Campo Concentramento P.G. 62 P.M.3200. Tam so še naslednji: Velde Alojz, Sever Franc, Podržaj Janez, Levstik Anton, Pajnič Ivan, Sečnik Jože, Hočevar Ivan, Roh Franc, Muster Jože, Zajc Vinko Kozina Ivan, Marinč Martin, Rožmanc Andrej, Vidic Anton, Vidic Stanislav, Kenda Jožef, Peterle Alojz, Zalar Matic, Kasi Adolf, Peršin Gabrijel, Smolič Ivan, Oblak Ladislav, Arko Anton, Černič Franc, Čamernik Franc.

SABOTAŽE. V Mestre pri Benetkah je izbruhnil koncem marca velik požar v ondotnih skladiščih. Požar je bil tako razsežen, da so ga opazovali ljudje celo iz Benetk. Škodo so ocenili na 50 milijonov lir. Preiskava je doglala, da je požar povzročil neznanec, ki je podtaknil gorljivo snov, ki se je po določenem času vnela.

ZAVEZNIKI NAJ NE POŽABIJO! "Relazioni Internazionali" piše: "Italijanski narod pozna samo tale vojni cilj: ali zmagati ali poginiti. Ali vladati ali služiti. Ali bo svoboden ali uklenjen. Ali bo uveljavil svojo sposobnost, svojo osebnost in svojo pravico ali pa bo orodje tuje moči..."

NA GORENJSKEM ŠE VEDNO DELUJEJO UPORNIKI.

Že večkrat so Nemci na Gorenjskem razglasili, da so upornike popolnoma zatrli. Sedaj pa poroča njihov tisk, da so slovenski uporniki s smrtjo kaznovali tri najizrazitejše raznarodovalce slovenskega prebivalstva na Gorenjskem in to učitelje: Hansa Sturma iz Gorje Besnice, Adolfa Langa in Henrika Pferschyja iz Moravč. Storilcev niso prijeli, pač pa so ustrelili Prusijaki 22 talcev.

PIRHI NAŠIM VOJAKOM. Kakor ob vsaki priliki, so se tudi letos no Veliko noč spomnile čč. šolske sestre v Kairu naših prostovoljcev in jih obdarile s pirhi. Za požrtvovalnost najlepša jim hvala!